

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 94 0 P 031948 23 Rev
Banjaluka: 31.1.2023. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanje Bundalo, kao predsjednice vijeća, Senada Tice i Davorke Delić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja V.Š., F. i S.R., P., RH, koje zastupa advokat M.Č., F., protiv tuženog S.T., F., koga zastupa advokat S.P., F., radi ništavosti testameta, vrijednost predmeta spora 37.010,52 KM, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Okružnog suda u Trebinju broj 94 0 P 031948 22 Gž 3 od 21.9.2022. godine, na sjednici održanoj 31.1.2023. godine, donio je

RJEŠENJE

Revizija se usvaja, ukida se presuda Okružnog suda u Trebinju broj 94 0 P 031948 22 Gž 3 od 21.9.2022. godine i predmet vraća tom sudu na ponovno suđenje.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Foči broj 94 0 P 031948 21 P 6 od 28.4.2022. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da se utvrdi da je testament A. (pravilno A.) T. od 28.5.2009. godine, sačinjen u pisanoj formi pred svjedocima i proglašen 23.4.2019. godine pred Osnovnim sudom u Foči u predmetu broj 94 0 O 030569 18 O, ništav i da ne proizvodi pravno dejstvo.

Obavezani su tužitelji da tuženom na ime naknade troškova postupka isplate iznos od 1.834,00 KM, u roku od 30 dana.

Presudom Okružnog suda u Trebinju broj 94 0 P 031948 22 Gž 3 od 21.9.2022. godine, odbijena je žalba tužitelja i potvrđena prvostepena presuda.

Obavezani su tužitelji da solidarno tuženom na ime naknade troškova žalbenog postupka isplate iznos od 1.351,50 KM, u roku od 30 dana.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tužitelji pobijaju drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, a tuženi obaveže na naknadu troškova na ime sastava revizije u iznosu od 2.974,37 KM.

U odgovoru tuženi predlaže da se revizija odbije.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja o kom je odlučeno izrekom prvostepene presude.

U bitnome se činjenično utvrđenje prvostepenog suda sastoji u sljedećem: da je pred prvostepenim sudom pokrenut ostavinski postupak iza A.T., koja je preminula ...2018. godine; da je ostaviteljica 28.5.2009. godine sačinila pismeni testament pred svjedocima, kojim je stan u ulici ... u F., površine 57 m² i novčana sredstva na tekućem računu kod N.B. a.d. B.-Poslovna jedinica u F., ostavila svom suprugu B.T. i odredila da u slučaju ako on umre prije nje, da predmetni stan ostavlja u vlasništvo sa 1/1 dijela u korist S.T. (tuženog u ovoj parnici);

da je B.T., suprug ostaviteljice, preminuo 19.5.2016. godine i da je prvostepeni sud rješenjem o nasljeđivanju broj 94 0 O 026378 16 O od 15.9.2016. godine zakonskim nasljednicima proglasio njegovu suprugu A.T., sestru M.S. i sestričinu S.V.;

da je prvostepeni sud na ročištu održanom 23.4.2019. godine u ostavinskom predmetu broj 94 0 O 030569 18 O, proglasio testament A.T. i donio rješenje o prekidu ostavinskog postupka; da je rješenjem sud uputio nasljednike ostaviteljice S.R., V.D., A.P., B.Š. i V.Š. da pokrenu parnicu protiv testamentarnog nasljednika S.T., radi utvrđenja da testament ostaviteljice sačinjen 28.5.2009. godine nije pravno valjan; da su navedeni nasljednici podnijeli tužbu prvostepenom sudu 16.8.2019. godine, s tim da su tužitelji A.P., B.Š. i V.D. povukli tužbu;

da je ostaviteljica svojeručno potpisala sporni testament i da su to svojim potpisom potvrdili svjedoci testamenta, M.M. i J.S.;

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 65., 69. i 101. Zakona o nasljeđivanju („Službeni glasnik RS“, broj 1/09, 55/09 i 91/16-u daljem tekstu: ZN), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Prvostepeni sud cijeni da svjedoci testamenta „potvrđuju autentičnost potpisa testatora i njegove izjave da isprava koju potpisuje predstavlja njegovu posljednju volju“, pa prihvatajući dokazanim da su se svjedoci testamenta istovremeno potpisali na poleđini lista na kome je napisan testament, zauzima stav da je „u potpunosti zadovoljena forma testamenta koje je sačinilo drugo lice, a potpisao testator i oba svjedoka“.

Sud cijeni da je vještak grafološke struke M.R. u nalazu sačinjenom 22.10.2020. godine, mišljenja da je testament napisan hemijskom olovkom koja je „bila skoro istrošena što je vidljivo kod ispisivanja riječi u cijelom dokumentu, a najviše izraženo u tački 2. u riječima tekućem računu i u rubrici testator prilikom ispisivanja potpisa“ i da je „nakon ispisivanja prezimena ime testatora ispisano najvjerojatnije drugim sredstvom za pisanje“. Iz nalaza vještaka slijedi zaključak da B.T. (suprug ostaviteljice koji je direktni testamentarni nasljednik zaostavštine) nije skriptor spornog rukopisa na poleđini dokumenta. Sud je prihvatio dokazanim da je tekst na poleđini testamenta sačinio svjedok testamenta M.M.

Autentičnost potpisa testatora nije bila predmet vještačenja jer tužitelji nisu sporili da se radi o njenom potpisu, a iz istog razloga ni potpisi svjedoka testamenta na poledini lista na kome je napisan testament, nisu bili predmet vještačenja.

Potpise svjedoka testamenta na poledini lista na kome je testament sačinjen, a ne na strani na kojoj je potpis testatora, sud obrazlaže time što nakon sačinjavanja teksta testamenta i potpisa testatora, više nije bilo mjesta za potpis svjedoka.

Na osnovu tako utvrđenih činjenica prvostepeni sud nalazi da je zadovoljena forma pismenog testamenta pred svjedocima i da se radi o pravno valjanom testamentu.

Drugostepeni sud u cijelosti prihvata činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, iz kog razloga odbija žalbu tužitelja i potvrđuje prvostepenu presudu.

Drugostepeni sud na strani 4. pasus 6. presude ističe da su svjedoci testamenta, između ostalog, „saglasno istakli“ da je u njihovom prisustvu i prisustvu ostaviteljice pročitani testament koga je prethodno napisao B.T. (suprug ostaviteljice), da je „A. potpisala na samom dnu papira“, ali da više nije bilo mjesta za njihov potpis na prvoj strani pa su se potpisali na poledini dokumenta, s tim da je svjedok M.M. napisao tekst na poledini i prvi se potpisao, a nakon njega i svjedok J.S.

Cijeneći iskaze svjedoka testamenta (strana 4. pasus 7) drugostepeni sud zaključuje da je „u njihovoj prisutnosti A.T. potpisala testament izjavljujući da je to njen testament“, a da iz iskaza svjedoka testamenta M.M. proizilazi da je prije potpisivanja „A. rekla da ona i B. nemaju djece i da će stan ostati S.“. Prema zapisniku ovaj svjedok je rekao „da je od njih čuo priču da stan žele da ostave S.“.

Ocjena je suda da tužitelj V.Š. nije dokazao tvrdnju da je sporni testament samo skica koju je suprug ostaviteljice nosio u sud da provjeri da li je sačinjen u zakonskoj formi, posebno jer nije ni saslušan kao parnična stranka niti je na te okolnosti predložio radnike suda kao svjedoke.

Sud cijeni da iskazi svjedoka, i to J.Z. o tome da ostaviteljica nije nikada govorila šta će biti sa stanom, G.Nj. da ne zna za testament, B.Đ. da je ostaviteljicu stalno zvao otac tuženog da se na njega prepíše stan i V.P. da je otac tuženog zvao ostaviteljicu više puta i da mu je ostaviteljica govorila da iz inata neće prepisati stan tuženom jer joj nisu pomagali kako su obećali, ne dovode u pitanje valjanost posljednje volje ostaviteljice.

Drugostepena odluka je donesena uz povrede odredaba postupka iz člana 8. i 191. stav 4. ZPP, na što se revizijom osnovano ukazuje.

Tužitelji valjanost testamenta ne osporavaju iz razloga što je sačinjen pod prijetnjom, prinudom ili prevarom, već jer ne zadovoljava zakonom propisanu formu za pismeni testament pred svjedocima.

Određba člana 69. ZN propisuje: "Zavještalc koji zna da čita i piše može sačiniti testament na taj način što će ispravu koju mu je neko drugi sastavio svojeručno potpisati u prisustvu dva svjedoka, izjavljujući pred njima da je to njegov testament".

Smisao ove zakonske odredbe jeste, da je u interesu pravne sigurnosti, bitno da testator pred svjedocima izjavi da je to njegov testament i da svojim popisom, u njihovom prisustvu, pismeno potvrdi tu svoju posljednju volju, nakon čega svjedoci potpisuju testament. Pravno je nevaljan pismeni testament pred svjedocima ako testator nije pred svjedocima potpisao testament izjavljujući da je to njegov testament.

Potpisivanje testamenta i izjava testatora kojom se potvrđuje da je isprava koju potpisuje njegov testament, vremenski i prostorno moraju biti povezani i završeni u prisustvu dva svjedoka.

Testament je strogo formalan pravni akt, pa se zbog toga kao punovažan testament smatra samo ona izjava volje koja je data u formi koju propisuje zakon.

U konkretnom slučaju, utvrđeno je da je ostaviteljica potpisala testament u prisutnosti svjedoka, a da su se nakon toga i oba svjedoka testamenta potpisala. Činjenica da su se svjedoci potpisali na poleđini testamenta ne dovodi u sumnju da je ova radnja, bitna za ocjenu valjanosti pismenog testamenta pred svjedocima, izvršena u skladu sa zakonom jer nigdje nije propisano da potpisi svjedoka moraju biti na određenom mjestu (npr. odmah pokraj ili ispod potpisa testatora).

Međutim za valjanost ove vrste testamenta nužno je utvrđenje da je istovremeno sa radnjom testatora koja se sastoji u potpisivanju testamenta, testator pred svjedocima testamenta izjavio da se radi o njegovom testamentu. Testator pred svjedocima testamenta svojom izjavom potvrđuje da je ono što potpisuje njegov testament, čime se u suštini potvrđuje autentičnost posljednje volje testatora koja je vjerno zabilježena.

Svjedoci testamenta nisu svojim iskazima, kako to pogrešno zaključuje drugostepeni sud, potvrdili da je pri potpisivanju slijedila izjava ostaviteljice da je to njen testament.

Revizija s pravom ukazuje na povrede odredbe člana 8. ZPP kada je drugostepeni sud ocjenom iskaza svjedoka testamenta (M.M. i J.S.) izveo zaključak da su svjedoci koji su saslušani na raspravi otvorenoj pred drugostepenim sudom, potvrdili da je testator “potpisala testament izjavljujući da je to njen testament”.

Na ročištima koja su održana pred prvostepenim sudom 16.11.2020. godine i 29.3.2022. godine, svjedoci testamenta se nisu izjašnjavali o činjenici da li je testator kod potpisivanja izjavio da potpisuje svoj testament.

O toj činjenici su se svjedoci prvi put izjasnili na ročištu pred drugostepenim sudom (25.8.2022. godine), kada su na upit sudije da li je ostaviteljica nakon što je njen suprug pročitao testament izjavila da je to njen testament, iskazali isto, tj. “da se toga ne sjeća”.

Moguće je pretpostaviti da se svjedoci zbog proteka vremena od potpisivanja testamenta do davanja izjave (13 godina) ne mogu sjetiti svega što je rečeno kod potpisivanja testamenta. Svjedoci decidirano ne navode da izjave testatora nije bilo, ali kod njihovih iskaza da se ne sjećaju da li je testator dao takvu izjavu, nije bilo mjesta da drugostepeni sud izvede zaključak da su svjedoci potvrdili davanje izjave.

Sud u vezi sa ispunjenjem ovog elementa formalne valjanosti testamenta, nije izrazio stav od kakvog je značaja i kako cijeni okolnost da ostaviteljica, nakon što je pred njom i

svjedocima pročitani testament, isti potpisuje bez primjedbi na sadržinu i da nije prigovarala tekstu na poleđini testamenta koji je izdiktirao njen suprug (da se radi o njenom testamentu), odnosno izostala je ocjena suda da li je tim radnjama konvalidiran eventualni nedostatak izjave testatora.

U ponovnom postupku drugostepeni sud će otkloniti nedostatke u vezi sa ocjenom iskaza svjedoka, te nakon pravilne ocjene svih činjenica utvrđenih u postupku, donijeti na zakonu zasnovanu odluku.

Temeljem odredbe člana 249. stav 1. ZPP odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić